



UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Els camins de l'or a l'Àfrica Antiga. Una comparativa de la mineria artesanal de l'actual Golf de Guinea amb la mineria de l'Antic Egipte

Xavier Serra i Castella

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.



UNIVERSITAT DE
BARCELONA

TESI DOCTORAL

Facultat d'Història

**“Els camins de l’or a l’Àfrica Antiga. Una
comparativa de la mineria artesanal de
l’actual Golf de Guinea amb la mineria de
l’Antic Egipte”**

Xavier Serra i Castella

Programa de doctorat de Cultura i Societat

Període: 2014 - 2017

Departament d’Història i Arqueologia

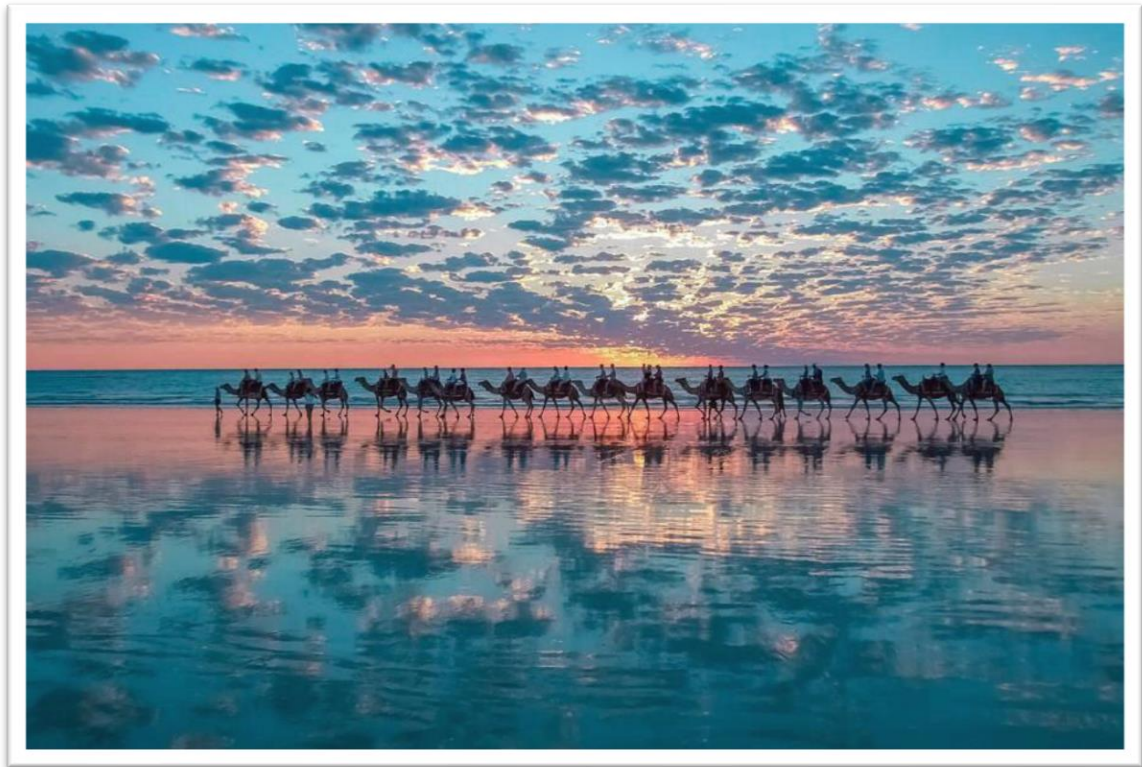
DIRECTORS DE TESI:

Prof. Dr. Manel Viladevall Solé

Dr. Albert Roca Álvarez

VOLUM I

Barcelona, Maig 2017



Caravana de dromedaris a Egipte.

Autor desconegut

Els camins de l'or a l'Àfrica Antiga: Una comparativa de la mineria artesanal de l'actual Golf de Guinea amb la mineria de l'Antic Egipte”

Memòria presentada per Xavier Serra i Castella al programa de Cultura i Societat de la Facultat d'Història de la Universitat de Barcelona per optar al grau de Doctor per aquesta Universitat

AGRAÏMENTS

Als meus estimats Directors de Tesi, en Manel Viladevall per acompanyar-me en les campanyes de Sudan i pel suport incondicional durant aquests anys i a l'Albert Roca per haver acceptat de reconduir aquesta tesi des de la perspectiva de les humanitats i del pensament de l'Àfrica negra. Al professor Ferran Iniesta Vernet, pels seus consells incondicionals i per tot el que junts hem pogut compartir. El meu humil agraïment a ell que ha sabut viure amb la humilitat que l'ha dut a la saviesa.

A en Josep Cervelló pels seus consells aplicats a terres dels Antics Faraons durant tots aquests anys i també per les seves aportacions sobre la història d'Egipte. A en José Lull, pels seus aclariments i les seves aportacions en el tema de les periodificacions egípcies i la mineria antiga d'Egipte i Sudan.

A la Rosa Valdesogo per les seves incondicionals aportacions en la part d'història d'aquest estudi. L'amistat sempre ens acompanyarà.

A en Rafa Crespo per la seva aportació en el tema de les migracions. A en Luigi Peinado per les seves recomanacions i per moltes tantes coses que vàrem compartir ja fa molts anys. Agrair a la vida que ens ha portat junts a compartir i pensar en la vessant de la història.

A tots els companys del departament de Prospecció de la Facultat de Geologia, en especial a l'Albert Casas Ponsati i en Xavier Font, que em varen ajudar força ja fa molt de temps, en la recerca de bibliografia i les correccions dels treball preliminar als cursos de doctorat i DEA. També a en Majhoub Himi per les seves aportacions i recomanacions en l'enfoc de l'estudi geoestadístic.

A tots aquells amics i companys del poble de Sawa a Ghana, que em varen acompanyar a les regions mineres de Dakurpe i Wa. En especial a en Rashid Abubakar Iddrisu (Wari), per allotjar-me a casa seva i recolzar-me en la logística de les campanyes mineres. Als amics del Camerun que em varen allotjar i animar a acabar aquest estudi en concret a les localitats de Betare Oya i Longkeng i Toko. I en especial també, al nostra guia local en Messi Bertrand, qui a més ens va donar a en Gerard i amí mateix lliçons sobre l'essència de la vida i de la convivència entre les persones.

“J'espère que ce que tu nous as dit: La paix commence avec un sourire, te donne encore une belle vision de l'humanité”.

A la gent del poblat d' Idol, a Camerun, en especial al seu cap tribal i al seu

germà en Moussa, amb qui l'amistat ha continuat fins el dia d'avui. Al Serge Onana Martin per totes les jornades que em va acompanyar, i amb qui m'uneix una amistat especial. Recordarem sempre l'ascensió al Mont Camerun, molt probablement la muntanya d'els Carros de Foc de la que parlava en Hannon en el seu Periplé. A en Saïd amic de Foumban a qui sempre la paraula germà ens ha acompanyat per terres del Camerun.

“Que Dieux te donne les meilleurs benedictions à toi et à ta famille”. Je m'en souviens encore de ce jour qu'on était ensemble avec mon fis Gerard et ton Père. Que Dieux te Benisse”.

A la Corine Moukouelle, per les seves apreciacions en terres de Camerun sempre mirant per la meva seguretat.

“A toi Corine et a ton fis Rohí. Que Dieux vous benisse à toi et a ta famille aussi”.

A en Thomas Cernoky per la seva col·laboració en la confecció dels plànols d'elaboració pròpia. A la Valeria Bazan per les seves interminables ajudes en la cosmètica d'aquesta presentació. A en Niko Postoiuk per les seves aportacions i la seva col·laboració.

A l'amic Badran Doslunas, el meu germà d'Egipte qui em va acompanyar tantes vegades pel país de *Ra* i qui em va fer entendre l'incommensurable grandesa de l'art i l'arqueologia faraònica i del món egipci de l'antiguitat.

A la meva família i molts més que han estat sempre i de forma incondicional al meu costat. En especial, a la meva dona la Carme per haver suportat el pes dels meus continus viatges a l'Àfrica. Als meus fills, en Gerard i l'Aina que em varen acompanyar a Camerun i per tot el que ha representat tenir un pare que ha estimat els llibres. Als meus pares per transmetrem l'estimació a la diversitat i l'interès en les cultures del món.

De nou a en Manel Viladevall per incloure la història com el primer mètode de prospecció minera. Aquest fet, després d'un viatge al país dels Faraons i una conversa a casa seva és el que veritablement m'ha dut a confeccionar aquesta Tesi Doctoral. A l'Albert Roca, per les seves interminables aportacions en la visió africanista de la qüestió de l'or a l'Àfrica Antiga.

Xavier Serra i Castella



Dones amb carabasses a Mali

Autor desconegut

Als meus fills:

“En l'estudi de les civilitzacions està el sentit més profund de la paraula. La paraula va néixer del símbol. El símbol és el reflex de l'ànima com la llum ho és de l'or.”

Com deia Kaidara a Hammadi¹ abans de posseir l'or:

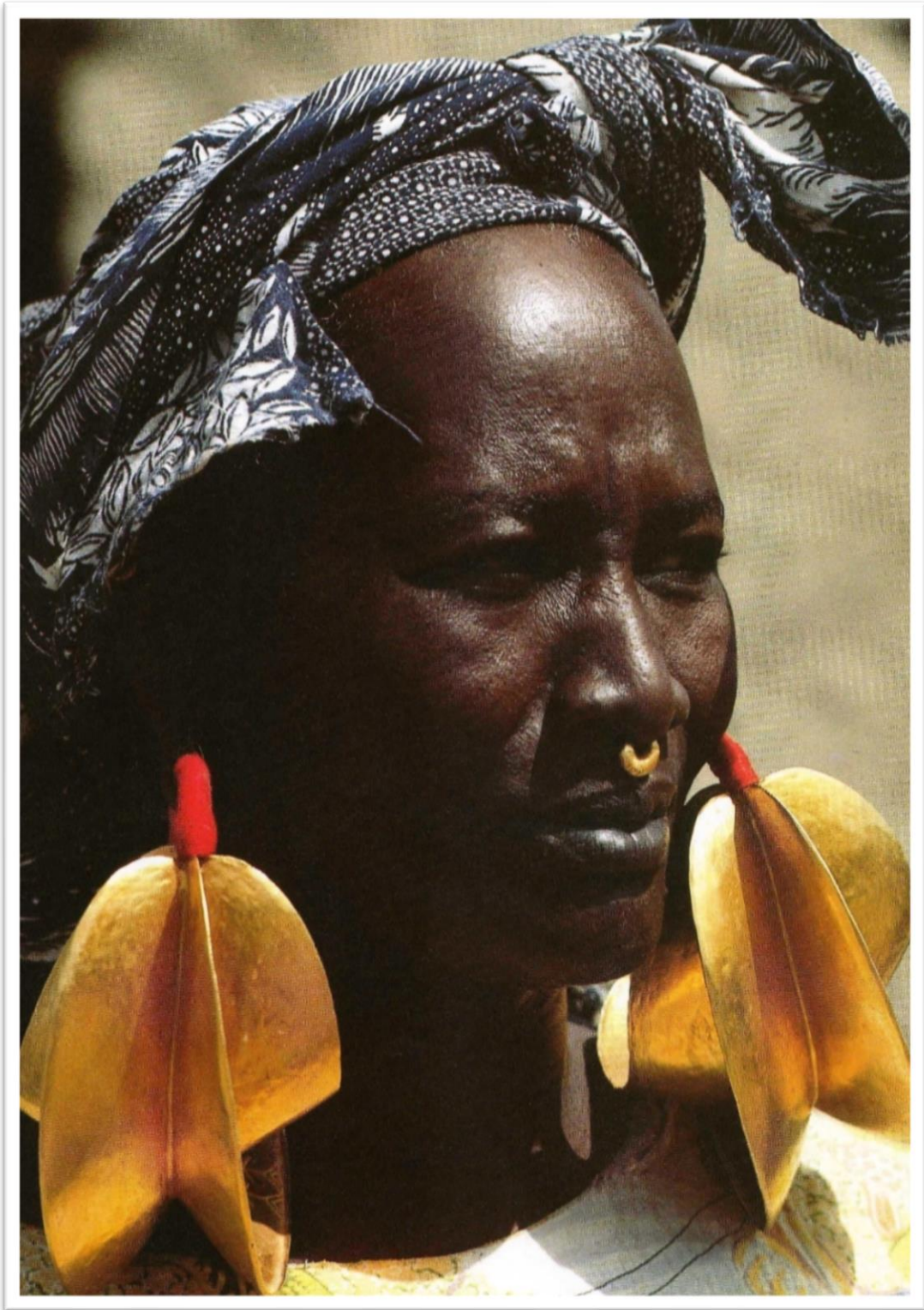
“Jo Formo part de la pols”

La saviesa abans de néixer en nosaltres forma part del buit.

És tan sols amb la perseverància i la humilitat amb els altres que podem conquerir-la. La pols és a l'or com l'ànima ho és de l'ésser. Tot és interdependent !

Xavier Serra i Castella

¹ El Mite de Kaidara. Amadou Hâmpate Bâ. Edit. Kairos.



Dona de cap tribal. Àfrica Occidental.

Cahiers Total.

Al Marc Serra... la millor història és una benvinguda a la vida.

Je t'ai dit :

Écoute le silence sous les colères flamboyantes.

La voix de l'Afrique planant au-dessus de la rage des canons longs.

La voix de ton cœur de ton sang, écoute-la sous le délire de ta tête de tes cris.

Est-ce sa faute si Dieu lui a demandé les prémices de ses moissons

¿Les plus beaux épis et les plus beaux corps élus patiemment parmi mille peuples ?

Est-ce sa faute si Dieu fait de ses fils les verges à châtier la superbe des nations ?

Écoute sa voix bleue dans l'air lavé de haine, vois le sacrificateur verser les Libations au pied du tumulus.

Elle proclame le grand émoi qui fait trembler les corps aux souffles chauds d'Avril

Elle proclame l'attente amoureuse du renouveau dans la fièvre de ce printemps

Elle vie qui fait vagir deux enfants nouveau-nés au bord d'un tombeau cave.

Elle dit ton baiser plus fort que la haine et la mort.

Je vois au fond de tes yeux troubles la lumière étale de l'Été

Je respire entre tes collines l'ivresse douce des moissons.

¡Ah ! Cette rosée de lumière aux ailes frémissantes de tes narines !

Et ta bouche est comme un bourgeon qui se gonfle au soleil

Et comme une rose couleur de vin vieux qui va s'épanouir au chant de tes lèvres.

Écoute le message, mon amie sombre au talon rose.

J'entends ton cœur d'ambre qui germe dans le silence et le Printemps.

Léopold Sédar Senghor²

² "Chant de printemps" (Léopold Sédar Senghor, Éditions du Seuil 1964, 2006, et Édition du Points, 2006. Paris, avril 1944.